

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS KIERTOTALOUDEN STRATEGISESTA OHJELMASTA

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

VN/13551/2019

Johdanto

EK kiittää ympäristöministeriötä sekä työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston periaatepäätöksestä kiertotalouden edistämiseksi.

Elinkeinoelämä näkee kiertotalouden merkittävänä mahdollisuutena Euroopalle. Suomalaisyrityksillä on tarjota teknologiaa, palveluita ja toimintamalleja, joita ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan. Suomalaisen elinkeinopolitiikan on aktiivisesti toimittava sen puolesta, että suomalaisyritysten tarjoamat kestävästi ilmasto- ja kiertotalousratkaisut saataisiin nykyistä laajamittaisemmin käyttöön niin kotimaassa, EU:ssa kuin maailmalla.

Luonnos valtioneuvoston periaatepäätökseksi kiertotalouden strategisesta ohjelmasta pohjautuu hyvin suoraan ohjelmaa valmistelleen ohjausryhmän raporttiin. Ohjelman tavoitteet ovat hyvin kunnianhimoisia, mutta toimenpiteet niiden saavuttamiseksi jäävät osin hyvin yleiselle tasolle. Ohjelman näkökulma rajoittuu Suomessa tehtäviin kansallisiin toimiin. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä linjataan toimista, jotka koskevat ministeriöitä vastuualueillaan vuosina 2021–2024. Pääpaino työssä on kansallinen.

Suomen ja suomalaisyritysten toimintaympäristöön vaikutta kuitenkin keskeisesti sisämarkkinalainsäädäntö. Siksi EU-näkökulma pitäisi olla vahvemmin integroituna kansalliseen kiertotalousohjelmaan. Euroopan komissio julkaisi maaliskuussa 2020 34 aloitteen toimintaohjelman, joka esittää Euroopalle yhteistä strategiaa tukemaan kiertotalouden kasvua ja kilpailukykyä. Green Deal -sateenvarjon alla julkaistavan kiertotalousohjelman tavoitteena on luoda uutta kestävää talouskasvua ja samalla tarjota ratkaisuja ilmastonmuutoksen torjuntaan ja luonnonvarojen niukkuuteen. Komission ehdotuksen avainsektoreita kiertotalouden kannalta ovat rakennus- ja purku-, elintarvike-, tekstiili-, liikenne- ja elektroniikka.

Kiertotalous on keskeinen osa ilmastoneutraaliutta ja myös EU:n teollisuuden uudistamista. Keskittyminen korkean vaikuttavuuden (high impact) – sektoreihin sekä Suomessa että EU:ssa on erittäin tervetullut ja mahdollistaa resurssien ja toimien priorisoinnin. Yritykset toivovat ennustettavaa sääntelyä ja vauhtia investoinneille.

Elinkeinoelämä toivoo näkevänsä Suomessa ja EU:ssa mahdollistavaa ja kannustavaa lainsäädäntöä. Nykysääntelyn pullonkaulojen purkaminen on otettava keskiöön, jotta kiertotalouden etenemiseen saataisiin vauhtia. Tehokkaasti toimivat markkinat ovat avainasemassa, jotta yritykset saadaan mukaan kehittämään kiertotalouden edellyttämiä innovaatioita. Keskeisenä edellytyksenä on raaka-aineiden, tuotteiden ja palvelujen sujuva toiminta arvoketjuissa yli toimialarajojen.

Yritysten ja markkinoiden rooli kiertotaloudessa on aivan keskeinen. Kiertotalouden on pohjaututtava markkinaehtoisille ratkaisuille. Tämä koskee poikkileikkaavasti kaikkia kohtia. Innovaatiot, kuten uudet tuotteet ja palvelukonseptit syntyvät kysynnän ja kilpailun kautta.

Elinkeinoelämä näkee sääntelyn pullonkaulojen purkamisen aivan keskeisenä, jotta saadaan aikaiseksi todellista kiertotalousliiketoimintaa. Tämä koskee erityisesti jätesääntelyä. Kierrätysraaka-aineiden käyttöä voidaan lisätä myös vahvistamalla niiden sisämarkkinoita. Tavoitteena tulisi olla myös vähemmän puhtaiden materiaalien kierrättäminen siellä, missä se on turvallista ja missä se tukee kestävää tuotesuunnittelua.

Kiertotalouden tehokas edistäminen vaatii usean hallinnonalan sujuvaa yhteistyötä yli sektorirajojen. Sääntelyä tulisi kehittää kokonaisuutena ja tarvittaessa eri sektoreiden tavoitteita yhdistäen

Innovointia on myös edelleen edistettävä julkisten hankintojen ja rahoituksen avulla. Tuemme julkisten hankintojen hyödyntämistä kiertotalouden vahvistamisessa, ja pidämme tärkeänä, että julkisille hankinnoille asetetaan tavoitteita, jotka edistävät kestäviä ja ympäristöä säästäviä tuotteita ja ratkaisuja. Yrityksille tulisi luoda vahvat kannusteet kiertotalouden t&k-toimintaan, pilotointiin ja viennin kasvattamiseen.

Tavoitteet

Periaatepäätöksessä asetetaan ensimmäistä kertaa määrällisiä tavoitteita luonnonvarojen sekä resurssien ja materiaalien käytölle.

Uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee, ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus ei 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa. Vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuulu tavoitteen piiriin.

Resurssien tuottavuus kaksinkertaistuu vuoden 2015 tilanteesta vuoteen 2035 mennessä.

Materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä.

EK:n näkemyksen mukaan ympäristötavoitteita tulisi ohjata negatiivisten ulkoisvaikutusten vähentäminen ja hinnoittelu, jonka avulla saavutetaan taloudellisesti tehokkain ja optimaalinen toiminta. Valitut indikaattorit ovat tämän tavoitteen kannalta vajaita eivätkä kuvaa kiertotalouden kokonaisuutta. Yritysten kannalta luonnonvarojen keinotekoinen rajaaminen uusiutuviin ja uusiutumattomiin ilman todellisia arvioita negatiivisista ympäristövaikutuksista tai materiaalien mahdollistamista ratkaisuista ei auta hiilineutraalin kiertotalouden tavoitteissa.

Tavoite keskittyy myös ainoastaan kotimaan kulutukseen eikä siten huomioi avotalouden ja viennin ja tuonnin dynamiikkaa. Tavoitetta tulisi täydentää ainakin tarkastelulla elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista ja muista negatiivisista ulkoisvaikutuksista sekä hyötyjä ilmasto –ja ympäristötavoitteita mahdollistavien luonnonvarojen kannalta (esimerkiksi kaivannaiset, akkuteollisuus). Ohjelma, johon periaatepäätös nojaa tunnistaa myös tämän heikkouden nostamalla esiin kiertotalouden indikaattorien puutteellisuus ja kehitystyön tarve.

Kiertotalouden kannustimet

EK tukee tavoitteita yritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan panosten tukemisesta. Kilpailukyky paranee panostamalla osaamiseen, innovaatioihin ja tutkimukseen. Toimintaympäristön pitää houkutella Suomeen osaajia ja investointeja myös ulkomailta. Julkinen raha on hyvä sijoitus valtiolle ja panostukset kantavat taloudellista hedelmää, kun niitä suunnataan yhteistyössä yrityksiä kuunnellen ja liiketoiminnallisin tavoittein. Jotta tavoitteet saavutetaan, on julkista TKI-rahoitusta kasvatettava siten, että Suomen TKI-panostukset ovat 4 % BKT:sta vuoteen 2030 mennessä. TKI-panostuksista valtaosa tulee yrityksiltä ja pitkäjänteinen julkinen TKI-rahoitus edesauttaa yrityksiä panostamaan suurempiin TKI-investointeihin.

Veturiyritysten muodostamien innovaatioekosysteemien lisäksi tarvitaan joustavia yritysveltoisia kumppanuusmalleja (yritykset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset), jotka perustuvat osaamiseen ja yhdistävät eri hallinnonalojen julkisia rahoituslähteitä (mm. Suomen Akatemia ja Business Finland). Tärkeänä kannusteena yritysten TKI-toiminnalle olisivat verohuojennukset, jotka koskisivat yritysten korkeakoulu- ja tutkimuslaitosyhteistyön lisäksi yritysten välistä TKI-toimintaa sekä yritysten omia TKI-henkilökuluja. EU-rahoituksen tehokkaammaksi kotouttamiseksi on varattava riittävästi kansallista vastinrahoitusta ja kehitettävä yrityksille kansainvälistymistä ja verkostoitumista edistäviä palveluja.

Periaatepäätöksessä puhutaan useassa kohtaa taloudellisista kannustimista ja kestävästä verotuksen tiekartan toimenpiteistä. Tavoitteena on arvioida osana tiekartan valmistelua jäteveron korottamisen ja laajentamisen, maa-ainesveron, kaivosveron, kierrätysteollisuuden sähköveroluokan alentamisen sekä mahdollisten muiden veromallien mahdollisuuksia edistää kiertotaloutta.

Hyvän verojärjestelmän kannalta tavoitteena on verotuksen neutraalisuus, joka ohjaa taloudellista päätöksentekoa mahdollisimman vähän. Verotusta tulee tarkastella kokonaisuutena. Verotus on yksi mahdollinen ohjaukeino ja sitä ei pidä nähdä ainoana ohjaukeinona. Uusia pisteveroja ei pidä ottaa käyttöön ilman kokonaisvaikutusten kriittistä, kattavaa ja monipuolista arviointia. Tulkintaongelmat on tunnistettava jo lainsäädäntövaiheessa. Ehdotusten hyväksyttävyydestä EU-lainsäädännön ja -oikeuden näkökulmasta tulee huolehtia. Veron keräämisen kustannukset sekä yritysten että hallinnon näkökulmasta tulee huomioida. Laskennallisesti vähän vaikuttavat verot, joilla on suuret keräyskustannukset, eivät ole kannatettavia. Yritysten kilpailukykyä tulee huolehtia.

Teollisuuden sähköveroluokan alentamisella voidaan auttaa kierrätysteollisuuden ja kierrätysmateriaalien investointeja ja kilpailukykyä. Tällä hetkellä kierrätysteollisuus luetaan toimialaluokituksessa jätehuoltoon ja se on muuta teollisuutta korkeamman sähköveron piirissä. Erilainen verokohtelu vääristää hintakilpailua neitseellisten ja kierrätettyjen uusioraaka-aineiden välillä. Kierrätysteollisuuden sähköveroluokkaa voitaisiin alentaa esimerkiksi siirtämällä lajiteltujen materiaalien kierrätys eli toimialaluokka 38320 kokonaan tai soveltuvin osin sähköveroluokkaan II.

Sähköveroluokalla on merkitystä Suomessa toimivien palvelualan yritysten kilpailukykyyn ja sen merkitys on kasvanut digitalisaation, etäkaupan, matkailun ja muun kansainvälisen kilpailun myötä. Digitalisoituminen ja palvelut ovat myös kasvavassa roolissa kiertotalouden ratkaisujen kehittämisessä. Jotta Suomi olisi kilpailukykyinen sijoittumispaikka digitalisoituvassa palveluyhteiskunnassa, olisi aiheellista irrottaa palveluyritysten sähköverotus kotitalouksista ja alentaa palvelujen sähköveroa 100 miljoonalla eurolla hallituskauden aikana. Esimerkiksi kaupan alan sähköistymisellä voidaan selkeästi pienentää kasvihuonekaasupäästöjä. Alhaisempi sähköverokanta nopeuttaisi kaupan alan sähköistymistä ja siten hiilineutraaliutta entisestään. Pitkällä aikajänteellä koko Suomessa toimivan elinkeinoelämän tulisi olla samassa sähköveroluokassa.

Kiertotalouden markkinat

Kiertotalousmarkkinoiden vahvistumista voidaan edistää muun muassa sopivalla ohjauskeinojen yhdistelmällä, kuten kiertotaloutta tukevalla tuotesuunnittelulla, taloudellisilla kannustimilla sekä kiertotaloushankkeisiin liittyvän viranomaisyhteistyön kehittämällä.

Periaatepäätöksessä todetaan hyvin, että kiertotalousmarkkinoiden vahvistumista voidaan edistää muun muassa sopivalla ohjauskeinojen yhdistelmällä, kuten kiertotaloutta tukevalla tuotesuunnittelulla, taloudellisilla kannustimilla sekä kiertotaloushankkeisiin liittyvän viranomaisyhteistyön kehittämällä.

Vuorio Petri
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Kahra Matti
Elinkeinoelämän keskusliitto EK